

місцем проживання, центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) [5, с. 215].

Отже, найефективнішими методами роботи з обдарованою молоддю вважаємо такі як: моніторинг (для контролю за ефективністю процесу роботи з обдарованою молоддю), тестування (допоможе під час здійснення діагностики здібностей), експертна оцінка (оцінювання результатів діагностики і ефективності подальшої роботи), біографічний метод (вивчення життєвого досвіду молодих людей для більш ефективного виявлення їхніх здібностей і психотравмуючих ситуацій, що могли вплинути на загальмування їх розвитку), сугестія (навіювання позитивних думок, впевненості в собі та своїх силах), метод індивідуальної та групової терапії (відновлення процесу розвитку здібностей), психогімнастика (покращення психоемоційного стану), арт-терапія (відновлення нормального психічного стану й паралельний розвиток творчості), тренінг (цілеспрямоване і заплановане проведення занять для розвитку обдарованості), соціально-психологічний і соціально-педагогічний експеримент (розробка та впровадження експериментальних методик, які допомогли б розвинути обдарованість), спостереження (за процесом діагностики здібностей, ефективністю подальшої спільної праці), планування (діагностики і спільної роботи з розвитку обдарованості), метод впливу на почуття (формування позитивних почуттів до себе, соціального працівника та оточення), метод формування свідомості (закладення позитивного ставлення, установок на успіх), метод стимулювання поведінки (активізація поведінки, спрямованої на плідну працю над розвитком обдарованості та власної особистості), методи якісної та кількісної статистики (статистична оцінка результатів). Серед форм роботи ефективними є наступні: бесіда, інтерв'ю, опитування (допоможуть виявити здібності), консультація: індивідуальна, групова, колективна (з питань обдарованості), заняття в гуртках (відповідно до інтересів молоді).

Список використаної літератури:

1. Босенко М. Соціально-психологічні аспекти розвитку обдарованості учнів / М. Босенко // Шкільний світ. – 2001. – № 33. – С. 1–8.
2. Воронова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми / Е. Воронова // Психолог. – 2006. – № 25–28. – С. 5–25.
3. Методи та технології роботи соціального педагога : навч. пос. [для студ. із спеціальності «Соціальна педагогіка»] / С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. – Черкаси, 2009. – 456 с.
4. Ольга ВОЙНИКОВА Організація роботи з обдарованою та здібною молоддю в Школі майбутнього №6 (червень) 2014.– С. 67–70
5. Соціальна педагогіка : підруч. – 5-те вид. перероб. та доп. / за ред. А. Й. Капської. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.
6. Теслюк В. М. Технології соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник / В. М. Теслюк. – К. : НАУ, 2008. – 432 с.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Т. М. Демиденко

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВАХ

О.С. Пилипчук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Бажання впровадити в життя українського суспільства європейські цінності зумовило необхідність оптимізації діяльності Державної пенітенціарної служби України відповідно до загально визначених міжнародних стандартів поведіння із засудженими.

У цьому контексті вагоме місце в перевтіленні інститутів кримінально-виконавчого права посідає впровадження в пенітенціарну систему України соціальної роботи із засудженими. Зростання важливості питання ресоціалізації засуджених обумовлена тим, що засуджені в Україні є групою соціального виключення, що є реальною небезпекою для суспільства.

Проблему соціальної роботи в пенітенціарній сфері у вітчизняній літературі розроблено недостатньо. Ще менш розкрито питання з цієї теми в літературі із суміжних дисциплін. Це роботи О. Г. Багреєвої, В. А. Бадири, О. В. Беци, І. Г. Богатирьова, О. І. Богатирьової, Т. А. Денисової, О. Г. Колба, В. О. Меркулової, А. М. Морозова, О. М. Неживець та ін. Наукові надбання цих і деяких інших фахівців містять низку положень і висновків, які прямо чи опосередковано стосуються інституту соціальної роботи із засудженими. Більшість авторів зазначають, що діяльність соціального працівника в пенітенціарній установі спрямована на розв'язання проблем, які виникають у засудженого під час перебування у місцях позбавлення волі. Так, серед основних соціально-психологічних проблем виділяють переживання складних адаптаційних ситуацій; міжособистісні конфлікти під час перебування в місцях позбавлення волі; збереження соціально корисних зв'язків із зовнішнім світом. [1].

За роки незалежності в Україні за вчинення злочинів було засуджено майже 2,5 млн. осіб, серед них понад 1,1 млн. до покарання у вигляді позбавлення волі. Кожного року до установ пенітенціарної системи потрапляє близько 60 тис. осіб або 0,2 % від всього населення у віці від 15 до 64 років [2]. Більшість цих засуджених втрачають соціальні зв'язки, і після виходу на волю не знають куди їм звернутися.

Соціальну роботу в пенітенціарних установах потрібно розглядати не як частину якої-небудь іншої роботи, а як самостійний вид діяльності, що передбачає захист інтересів і прав засудженого всіма дозволеними законом способами. Проте під час проведення соціальної роботи потрібно враховувати інтереси інших видів діяльності й співвідносити її з певним режимним, виховним, освітнім або іншим навантаженням, що залежить від категорії, до якої належить засуджений.

Спільними завданнями соціальної роботи для всіх категорій засуджених в установах виправної системи України можна визначити:

- розвиток і зміцнення соціально-корисних зв'язків між ув'язненими й зовнішнім світом;
- підвищення та і розвиток соціального статусу ув'язненого, допомога у встановленні соціально позитивних горизонтальних зв'язків з іншими особами, допомога в зміні соціального статусу;
- допомога в побудові такого типу горизонтальних і вертикальних відносин, які б, з одного боку, відповідали цілям виконання кримінального покарання, а з іншого – спричиняли б найменші фізіологічні, психологічні, етичні й соціальні витрати для засудженого;
- сприяння в забезпеченні прийнятних соціально-побутових умов для відбування покарання;
- допомога в соціальному розвитку ув'язненого, уключаючи підвищення його соціальної культури, розвиток соціальних потреб, зміну нормативно-ціннісної орієнтації, підвищення рівня соціального самоконтролю;
- сприяння ув'язненим в отриманні допомоги фахівців, зокрема у сфері психології, психіатрії й т. ін.;
- допомога ув'язненим у пошуках соціально прийнятного для них середовища, точки соціального інтересу (робота, сім'я, мистецтво та ін.);
- допомога у вирішенні конфліктних ситуацій;

– сприяння соціально-правовій захищеності персоналу [3].

Цей перелік свідчить про те, що деякі завдання властиві лише соціальній роботі, інші є суміжними між соціальною й оперативною діяльністю, виховною та освітньою роботою, психологією й психіатрією.

Соціальна робота в українських пенітенціарних установах знаходиться на початковому етапі свого розвитку і потребує подальшого теоретико-методологічного обґрунтування.

Список використаної літератури:

1. Алферов Ю.А. Пенитенциарная социология / Алферов Ю.А. – Домодедово: РИПК МВД РФ, 1995. – 177 с.
2. Аналіз роботи судів загальної юрисдикції у І півріччі 2012 р. / Судова статистика [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/45621B3620E398D6C2257AA0003BDFE1>.
3. Основи пенітенціарної психології : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Н. П. Крейдун, О. М. Лактіонов, А. В. Сорока, С. І. Скоков]. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 140 с

Науковий керівник: доктор філософських наук, доцент О. Г. Коломієць

ФОРУМ-ТЕАТР ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЛЯ ТА СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ДІВЧАТ ІЗ ГРУПИ РИЗИКУ

О. О. Поліщук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

На сьогоднішній день в Україні в умовах економічної кризи та соціальної нестабільності постає проблема щодо профілактики насилля та сексуальної експлуатації дівчат із групи ризику, які перебувають в складних життєвих обставинах і мають низьку мотивацію змінити своє життя на краще; необхідності розробки нових форм здійснення профілактичної роботи.

Метою роботи є дослідження форум-театру як ефективного інноваційного методу, спрямованого на профілактику насилля та сексуальної експлуатації дівчат, що перебувають в групі ризику.

Профілактика – це комплекс різного роду заходів, які спрямовані на попередження проблеми чи явища ще до їх виникнення, або ж це запобігання різного роду факторів ризику відносно цієї ж проблематики. Згідно із видами профілактики можемо визначити, що форум-театр належить до вторинної профілактики, оскільки вторинна соціальна профілактика насильства є груповою. Метою цього виду профілактики є зміна ризикованої малоадаптивної поведінки на адаптивну. У результаті цієї профілактики передбачається зміна ставлення особистості до себе та оточуючих, навчання навичкам поведінки в ситуаціях, які можуть призвести до насильства [1].

Основним закладом, де може здійснюватись профілактика насилля серед дівчат із групи ризику є Кризовий центр для жінок у м. Черкаси (далі – Центр). Центр в першу чергу спрямований на проведення реабілітації та ресоціалізації жінок, що постраждали від насилля. Проте профілактичній роботі також приділяється значна увага, а саме роботі з дівчатами-підлітками та юначками з групи ризику. Це особи, які перебувають в складних життєвих обставинах і за різних причин (бідність, малозабезпеченість, залежності, неблагополучні сім'ї, діти-сироти та діти позбавлені батьківського піклування) не можуть мати гідного прикладу для наслідування та можливостей для влаштування власного повноцінного здорового життя.